

TOBIAS
101.11.11
101.11.11

BUDAPEST
903 FEB. 15. N. 6
M 72 M

LUCIFERUL

REVISTA LITERARA

BUDAPESTI KIR. ÜGYÉSZSÉGHEZ
1903 FEB. 15
BUDAPEST

Ges.
556

Apare în 1 și 15 a fiecărei luni.
Prețul unui exemplar 40 banî.

O ÎNTIMPINARE

la articolul „A. Papiu Ilarian și decorațiunile dela 1850.

În numerele 1 și 2 din „Luceafărul“ pe 1903, dl Dr. Ioan Rațiu a publicat un articol relativ la cunoscutul incident din 9 Ianuarie 1851, din sala cea mare a Universității din Viena, întâmplată cu ocazia acordării în mod solemn a unei decorațiuni lui Papiu Ilarian.

Din lipsă de documente suficiente și „în originali“ dl Dr. Rațiu a făcut câte-va greșeli în a doua parte a articolului menționat.¹

D-sa confundă declarațiunea ce se termină cu: „hanc meam declarationem altissimae cognitioni substernendam rogo“ și pe care o cunoaște dl Vincențiu Babeș² cu cea din 26 Noemvrie 1850³ pe care dl Rațiu o are în copie după originalul aflător la Academia Română.⁴

Pe baza acestei confuzii, și pentru-că nu i-a fost prin putință să vadă *originalul* declarației din 26 Nov. 1850, dl Dr. Rațiu scrie:

„Atunci (după ce la 10 Noemvrie, fiind căutat pe calea Universității, află de decorarea sa) Papiu scrie declara-

„țiunea sa din 16 Noemvrie și o trimite Comandei militare din Reteag, care în fața acestei declarațiuni, în 18 Decem., trimite Universității din Viena decorațiunea spre a fi predată acolo lui Papiu.“¹

Acestea, după ce mai sus se șilește a dovedi, că „numai după primirea vreunor cercări putea să-și facă declarațiunea sa, rugând pe Consistorul Universității, ca aceea a sa declarațiune să fie susținută spre cea mai înaltă luare la cunoștință“². Și declarațiunea din 26 Noemvrie fiind anterioară „cercărei“ Consistorului din 31 Decemvrie, dl Rațiu concludă că declarațiunea trebuie să fi fost făcută după-ce la 10 Noemvrie, fiind căutat pe calea Universității, Papiu aflase de decorarea sa. Perfect.

Mai întâiu de toate însă, să hotărîm un lucru. Papiu *știa din Septemvrie de decorarea sa*, precum însuși ne-o spune în scrisoarea sa către Bariț³. Dar *nicî chiar după 10 Noemvrie* el nu știa că decorația îi va fi acordată *în mod solemn*. Lucrul acesta el nu-l află de cât la 31 Decemvrie și după această dată totma-

¹ Înțelegem partea publicată în Nrul 2 al «Luceafărului.»

² «Telegraful Român» pe 1877 Nr. 84 (Citația dlui Dr. Rațiu.)

³ În ms. 996; Vol. 5, din coresp. Bariț f. 103. La Academia Română.

⁴ Publicată și în rom. și în lat. în Nrul 2 al «Luceafărului.»

¹ «Luceafărul» pe 1903; Nr. 2, pag. 25 col. I.

² Ibidem pag. 24—5 col. II—I.

³ Ibidem Nr. 1; scrisoarea e publicată în i regim de dl Rațiu. Poartă data de 28 Septemvrie st. v. 1850 Viena și se află în Nr. 5 996 dela Academia Română foaia 18.

scrie el declarațiunea menționată de dl Vincențiu Babeș, precum se va vedea îndată.

Că el n'avea de gând să trimită nici de cum declarația sa din 26 Noemvrie Comandei militare din Reteag se vede din două lucruri:

1. Pentru ca s'o fi trimis, trebuia ca, precum prea bine zice și dl Rațiu, ea să se sfirșească cu cuvintele: „hanc meam declarationem...“ adică Papiu să n'o scrie numai de pofta celor din Reteag, ci pentru ca ea să fie trimisă la stăpânire. Dar, cuvintele menționate nu sunt adăogate, și fără ele declarația n'are nici un rost la Comanda din Reteag.

2. Dar se va obiecta că s'au putut pune acea rugăminte de trimitere a declarațiunei la înaltul guvern într'o alăturată suplică. Inșă, nici aceasta nu s'a întâmplat. La Academia Română n'avem o copie după declarația din 26 Noemb. ci însuși originalul scris foarte frumos de mâna lui Papiu și subscris, și fără nici o altă anexă. Decî, originalul aflându-se aci, fără vre-o urmă că ar fi trecut pe la Reteag (de unde nu s'ar mai fi întors în mâna lui Papiu de sigur, dar hai s'o presupunem și pe asta), urmează că el a fost alcătuit pentru alt scop.

Acesta era, ca declarațiunea să fie înaintată de însuș Papiu Guvernului îndată după primirea decorației. Că e așa ne arată faptul că nu e cu nici un titlu în cap și nu e sub formă de cuvântare, precum cu adevărat e declarațiunea făcută după 31 Dec., care poartă „Viri magnifici, Clarissimi!“

Dar dacă aceasta declarațiune din 26 Nov., n'a văzut fața Comandantului din Reteag, urmează că nu e adevărat că în urma primirii ei acolo, s'ar fi trimis decorațiunea la Viena. Lucrurile trebuie să se fi întâmplat altfel: mai simplu. Comandantul primind din Viena decorația, și regăsind pe Papiu acasă, în Ardeal, a făcut cercetare și a aflat că e în Viena, student. S'a informat în mod oficial la 10 Noemvrie despre acest lucru, ear la 18 Dec. a trimis decorația la Viena spre a i-se da lui Papiu prin Universitate.

La 10 Nov. decî Papiu a aflat de demersurile făcute și socotind că predarea decorațiunei se va face mai repede de cum s'a făcut în adevăr, la 26 Nov. el se grăbește a-'și redacta declarațiunea sa, spre a o trimite locului cuvenit îndată după primirea răsplatei lui.

Așa s'au întâmplat lucrurile.

Ear întru cât privește declarațiunea orală făcută în ziua de 9 Ianuarie înaintea „Decanului Universității“,¹ ce s'a păstrat cu 26 de ani mai în urmă în cuvântul funebral „al lui Vincențiu Babeșiu“² ea nu este nici de cum întru toate identică cu declarațiunea sa din 26 Noemvrie 1850“³ și e cu totul re-sumată în discursul dlu Babeș.

Și atât pentru a arăta că nu în zadar afirmăm acestea cât și pentru interesul istoric, dăm aci declarațiunea lui Papiu făcută la 9 Ianuarie 51 și rostită într'adevăr, în latinește, dar al cărei text nu-l mai avem decât în „traducțiunea fidele“ făcută chiar în ziua de 9 Ianuarie de Papiu după textul latin, care într'adevăr a fost „susțernut spre cea mai înaltă luare la cunoștință.“ Pe lângă textul român al declarațiunei din urmă avem alătura⁴ și un concept făcut cu câte-va zile mai înainte și în care spre deosebire de ultima redacțiune Papiu spune, începând cuvântarea:

„Mă veți ierta, ca să grăesc în limba latină, fiind-că limba germană nu-mi este încă prea bine cunoscută“.⁵

Eată cuvântarea cea mai din urmă:

Bărbați magnifici și Clarisimi!

Când cu cutrierătura cea universală, care amenința răsturnarea tronului imperial⁶ și când credința cătră Imperator

¹ Ibidem pag. 25 col. 2.

² Ibidem.

³ Ibidem.

⁴ In acelaș ms. dela Academia Română, înțelegem.

⁵ Ms. 1060, f. 348. Pe dosul conceptului stă: «Cuvântul meu pentru cruce.»

⁶ Amintim aci odată pentru totdeauna că această «traducțiune fidele» fiind făcută pentru el însuși, personal, o traduse cum se întâmplă, mai mult latinește în latinisme de cât românește; vom avea decî în vedere la judecarea ei, numai ideile dintr'însa. Ortografia, am luat-o pe cea de astă-zî.

să socotea de crimă și să pedepsea cu moarte, — bărbații unei ginte numeroase răspândite lat în Orientul Monarchiei — bărbații gintei române, zic, care din secolă dată de guvern uitărei — gemeau sub jugul cel de fer al sistemului feudale, și sub domnia gintelor privilegiate, — în adunările lor cele imponente din propriul lor instinct determinară și jurară credința eternă Imperatorului, al cărui nume totdeauna fu sacru Românilor.

Majestatea Sa sacratisimă văzând starea prezentă a lucrurilor, pronunță din altisimul său oraclu egalitatea de drepturi pentru toate gintele republicei Austriace.

Acest efort puternic al Imperatorului, acest adevăr etern, care singur poate salva și întări republica austriacă cu o furoare sacră inimile Românilor totdeauna credincioase Imperatorului său; drept aceea vedeau acum Românii salutea ginte sale propriie în susținerea tronului imperial, deci decretară a sacrifica viața și toate bunurile pământestii pentru salutea publică și a se da morții pentru Cesarul.

Intr'aceea flacăra rășelului se încinse peste toată Ungaria și Transilvania.

Și dacă au adus când-va vre-o gintă sacrificiu pentru salutea imperiului: ginta română într'adevăr în fidelitatea sa să devovi (jertfi) pe sine însăși pentru augustisimul Imperator. Marturi sunt sutele de sate prefăcute în cenușă de inamicul Imperiului, martori sunt miile de martiri, cari muriră foarte (forțitor) pentru Cesarul, parte tăiați în rășel, parte uciși în căși, parte judecați la morți rușinoase pentru fidelitatea către Impărat.

În urma rășelului cel trist să fini cu norocire: propugnatorii tronului și egalității de drepturi repurtară dela inamică victoria, și nimenea n'aștepta mai cu mare dorință, și mai cu încrezătoare speranță, de cât Românii, ca sacrul efort (cuvânt) imperial, egalitatea de drepturi, acest principiu preînalt, dela care depinde viața sau moartea republicei austriace, și care de atâtea-ori să

pronunță de preînălțimea tronului, — ca acest principiu, zic, să se pună odată în lucrare.

Dar durere! acest principiu mare apromițator de fericitate universală în cât să atinge de ginta română, până acum rămase numai în teorie și ginta română astăzi după atâtea sacrificii, ca și înainte de Martie, să află în deplorandul stat de opresiune, ba dacă este adevărat ceea ce conștiința opresiunii da un nou pond (greutate)¹ a cesteia, statul presente al națiunii cu mult e mai gelnic astăzi ca mai înainte.

Drept aceea cu universală ginta română sunt silit și eu credinciosul ei fiu a geli comuna condițiune.

Așa este, bărbați magnifici și clarisimi! Nu deplâng eu cazul optimului meu părinte, servitor la sacrul altar, care să ucise cu moarte rușinatoare pentru credința către Cesarul său² căci acesta ca supus morții au dat numai aceea cu ce era dator naturei, și cu toate că moartea lui mie și la ai mei este acerbisimă, cu toate acestea acerbitatea dororei o alinează nu puțin ceea cugetare că dînsul credința către summul principe al țerei nu numai o predică cu cuvântul, dar ce e firmisimul argument al adevărului, adevărul doctrinei îl probă cu sacrificiul vieții; nu deplâng pactura familiei mele celei orbate de cap, care în moartea tată-meu, în care noi rămași lui perdurăm mica noastră speranță și auctorul a toată fortuna noastră pe acest pământ; nu deplâng misera soartă a miștelelor surori, destitute de tot ajutorul românesc — nu trista condițiune a mamei mele, care după-ce perdu casa prefăcută în cenușă de barbara mână a inamicului și-și perdu toată averea nimicită prin focul și ferul aceluiași, acum la umilima mea suplicațiune³ de abia

¹ Toate parantezele sunt ale lui Papiu.

² Tatăl lui Papiu fu ucis de Unguri la Turda în Martie 1849. Pentru amănunte asupra suferințelor lui Papiu și a familiei sale v. Convorbiri Literare pe 1903, numărul pe Ianuarie.

³ Dela începutul lui 1850; Originalul în ms. 996 la Academia Română.

Primaoară la teatru.

dobândi un subsidiu de 60 fiorinî anual ¹ din care nici dînsa nu poate duce o vieață miseră cu atât mai puțin poate educa pruncii ² dar plîng, bărbați magnifici și clarisimi, tristisimul stat al univesei ginte române, cărei nici după atâtea și atari fapte egregie, cu care-și probă fidelitatea cătră Împărat nu-î surise fortuna spre a-și dobândi cap în care, precum generoasa ginte Croatică în Banul său, saxonică în Comite, ca într'un fulcru tutisim să se poată răzima, care să poarte loc de părinte miser aflicteii națiunii, și să șteargă lacrămile de pe ochii miilor de orfanî și să fie mediatorul opresei ginte la optimul principe al țerei.

Care așa fiind, bărbați magnifici și clarisimi, sper firmisiunii că voi cu prudența voastră de care vă bucurați, prea ușor veți fi pricepînd că eu, nu mai puțin, ca orî care alt român, în atari împrejurări mă aflu, care departe ca să ne erte pe noi a ne îmbrăca cu semne de bucurie, cât mai virtos ne silesc a le depune pe aceleași și ageli. Cu toate acestea, după-ce Majestatea Sa sacrificimă bine-voi din altisima sa grație a condecora esignele mele conate, revîrind eu înaintea voastră această grație preainaltă și dînd pentru aceasta cele mai mari mulțumite ce pot, și promițîndu-vă a fi parat la exemplul tată-meu și miilor de Români de-ar fi trebuință de a-mî pune și vieața pentru optimul Imperator: *fie-mî ertat prin voi bărbați magnifici și clarisimi această decorațiune pentru merite a o purta pînă atunci acoperită cu vîlul de tristeță, pînă-ce emendîndu-se sentul gintei mele voiui avea cauză ce desbracă gelea și a mă bucura.*

¹ În conceptul din ms. 1060 f. 348 Papiu spune: «Tocmai în săptămîna aceasta eși o rezoluțiune în care încuviințează singur pentru muma o pensiune de 60 k. f. m. c., din cari nici muma-mea nu poate trăi, ear surorile s'au dat cu totul uitărei.»

² Papiu supărat peste măsură de acest derisoriu ajutor trimise mamei sale o copie (aflătoare azi în ms. 1060 f. 344), după care ea trebuia să facă o hîrtie cătră guvern, *refusând* ajutorul acordat, ca în toate privințele nepotrivit cu sacrificiile făcute și cu demnitatea împărătească.

Și aceasta a mea decorațiune mă rog a se subșterne și cunoștinței prea înalte.

Viena, 9 Ian. 1851.

Alexandu Ilariu Papiu m. p.,
Romanu din Trannia auditoriu de drepturi
la Universitatea din Viena.¹

Precum s'a putut vedea, această decorațiune este mult mai energică, mai clară și mai îndrăzneată de cât cea din 26 Noemvrie 1850.

Împrejurările în care Papiu o făcea cereau ca el să arate deslușit ceea ce-î stătea pe inimă și de aceea uitînd de toate, el gata a urma „esemplul tată-său și miilor de Români“ din 1848 ținu acest periculos discurs, pentru care cu drept, contimporanii îl admirară. Prin urmare decorațiunea din 26 Noemvrie 1850, nu e identică cu cea dela 9 Ianuarie 1851; Nu a fost trimesă Comandamentului militar din Retteag, și nu în urma ei a trimis zisul comandament decorația la Viena, ci în urma înștiințării venite de la Universitate, că într'adevăr Papiu e student acolo;

Nu decorațiunea aceasta a fost pronunțată la 9 Ianuarie 1850, și

Nu despre dînsa vorbește dl Vicențiu Babeș în cuvîntarea D-sale din „Telegraful Român“ pe 1877, ci despre cea dată de noi, acum, în întregime,² în fine, nu în urma înștiințării din 10 Nov. dela Comandamentul din Retteag știu Papiu de decorarea sa, ci știa încă din Septemvrie; ear, despre decorarea *în mod solemn*, tocmai după 31 Dec. 50 află el, prin adresa oficială a Consistorului Universității, după care el își redactă după alt plan decorațiunea sa.

Acestea le aveam de adăogot la articolul dluî Dr. Ioan Rațiu.

16 Ianuarie st. v. 1903.

Vasile Pârvan.

¹ Originalul acestei declarațiuni se află la Academia Română în ms. 1060 f. 346-347.

² În care cu adevărat Papiu spune, precum zice dl Babeș (Telegraful Român pe 1877 Nr. 84 pag. 336 col. IV.) că «el decorațiunea nu va purta-o pe pept decât în vîl negru.»

De-o să mor...

De-o să mor la primăvară,
Să mă plângeți tu și mama,
Amândouă să mă plângeți
Și să vă cerniți năframa.

Nimeni altul nu mai plângă
Răposata voastră fală
Și vă rog, cu îngroparea
Nu vă faceți cheltuială,...

Să chemați pe popa Naie,
Să-mi cetească din scriptură
Și să spună cuvântare:
C'am fost om cu 'nvătătură.

Dar că m'am născut pe semne
Într'o zodie ciudată,
De m'a bătut nenorocul
De pe lumea asta toată...

— Știu că va 'ntrista tot satul
Lucrul ăst, că tare-î jelnic
I-or cădea și popii Naie
Lacrimi multe'n molitfelnic...

Voi să-î dați lui popa Naie
Liturghii o lună 'ntreagă,
Că-î sêrac și popa Naie
Și n'are bucate, dragă!...

Nic. Otavă.

PETRU, FINUL LUI DUMNEZEU.

(Urmare și fine.)

— Poveste din popor. —

I. P. Reteganul.

Acum ear rămase Petrea supărat și nu știa, ce biată se mai facă. Decî se ia, ca omul îngândurat, și merge eară la fântâna lui Iordan și acolo stă până mâne la prânz. Atunci eară vine drăguța lui după apă, și ear o suie pe cal și fuge cu ea, dar smeul ear îl ajunge și o duce și ear îl iartă pe Petrea. Tot așa să întâmplă și a treia zi, dar atunci i-a spus smeul la Petrea așa: «De trei ori te-am iertat, Petre, dar de mai cutezi a ținea calea nevetei mele, atunci dai de dracul! Bagă bine de seamă, ce-ți spun, și, de ți-s dragi zilele, nu fi dujman căsii mele!»

Acum rămase Petrea și mai supărat, și mai îngândurat, dar fata-î făcea semn din ochi să nu piardă nădejdea.

Dacă ajunse smeul acasă, îi dă fata: mare viteaz ești tu, bată-te norocul, să te bată!

— Mare îi dă smeul, dar mai mare viteaz e Petrea fêt frumos, numai cât el, sêracul, n'are cal cum am eu. Că să fie calul lui, ca al meu, eu nu vă ajungeam; dar așa — ce-î e bună vitejia, dacă n'are cu ce o purta? Vezi tu, noi 12 frați am umblat după tine și nu te-am putut scoate dela cele 7 babe și el singur, singur el te-a scos dela ele și le-a prăbușit, dar ce folos? N'are cal de treabă lui!»

— «Și nu se mai află nicăeri în lume vre-un cal ca al tîu?»

— Se mai află unul, dar numai unul singur, la moșica mea în lumea neagră, acela-î frate geamăn cu al meu, dar nu cred să se afle chiar om pămîntean să-l scoată dela moșica mea, că 99 de voinici și-au pus capu 'n par pentru el, și tot nu l'au putut scoate. Eu îs smeul și-î sunt nepot și cu mare greu am putut pune mâna pe ăsta.

— A doua zi ear a mers fata la fântâna Iordanului și a aflat pe Petrea acolo și i-a spus din fir în pîr tot ce a vorbit cu smeul. Acum Petrea prinse o leacă de nădejde, își sărută mireasa, dar nu mai cercă să o mai fure, că se temea să nu se iee toți smeii după el și să-l prăpădească într'o bobotă și pe el și pe ea. Așa se duse ea acum acasă, ear el plecă spre lumea cea neagră. Și s'a tot dus, s'a tot dus, multă lume, împărăție, ca Dzeu să ne ție, că din poveste multă este mândră și frumoasă să ascultați și dvoastră, că eu, câtă biată a fi, toată aci voi povesti; s'a dus până a ajuns într'o pădure mare, acolo dă de un epure, care sârea peste o tufă. Petru căci l'a văzut, dă să-l împuște. Da îi zice epurile: — «Nu mă împușca, frate Petre, mai bine lasă-mă să trăesc,

că de-om trăi — ți-oiu mulțami, de-om muri — paos ți-a fi, mai bine leagă-mi, uite piciorul ăsta, că vai, rău mă mai doare, că mi-î murrucluit din loc. Și lui Petrea i-a fost milă de epure și nu l'a pușcat, fără a făcut iute niște lopățele și i-a legat la epure piciorul cel murrucluit și s'a dus mai departe. Dar după ce a gătat de legat piciorul epurelui, acela a sărit repede și a zis : să știi că io-s împăratul epurilor și când vei fi într'un necaz mare, să-ți aduci aminte de mine».

Cum mergea acum Petrea mulțamit că a putut face o faptă bună, eată că întâlnește o vulpe și dă să o împuște. Dar vulpea-i zice : «Nu mă împușca, frate Petre, mai bine leagă-mi piciorul acesta ia niște lopățele, că și eu îți voi prinde bine, trăind în iast' pustie de lume». Și i-a legat Petrea piciorul în lopățele și atunci a sărit vulpea sus de bucurie și a zis : «să știi că io-s împăratul vulpilor și când îi da de ceva rău, să-ți aduci aminte de mine».

Apoi merse Petrea mai departe și vede în cale un lup. Pe acesta chiar îl pușcă ! își gândi el, dar lupul cunoscându-i gândul, îi grăi : «Nu mă pușca frate Petre, mai bine fă-ți milă și pomană și-mi leagă în lopățele piciorul acesta, mă doare al dracului, că și eu poate îți voi fi de ceva folos, numai să mă chemi, când vei fi într'un necaz mare». Și legă Petrea și piciorul lupului în lopățele și când se văzu lupul legat, sări sus de bucurie și zise : să știi că io-s împăratul lupilor și în nevoi grele de vei da, să-ți aduci aminte de mine.

Apoi merge Petrea, merge mereu tot înainte, până dă de o apă mare și mergea apoi tot pe lângă apă și dă de o baltă și în baltă era un pește frumos. El dă să prindă peștele să-l frigă pe cărbuni și să-l mănânce. Dar peștele zice : «Nu mă pustii, frate, că de mare folos îți pot fi la vreme de nevoie, mai bine mă aruncă colo în hilboava cea mare, să trăesc, că în balta asta mocirloasă era cât pe aci să mor». Și s'a gândit Petrea, tot atâta-i, că voi mânca odată pește, ori că nu voi mânca, tot mai gras nu voi fi, îl arunc în hilboavă, că prea frumos mă roagă, mi-î și milă de el. Și l'a aruncat în hilboavă. Dar peștele svircolindu-se în apa cea mare îi zise : să știi, că io-s împăratul peștilor ; de-î avea când-va lipsă de mine, strigă-mă să-ți răsplesc facerea de bine.

Apoi a mers Petrea, cât a mers, tot pe lângă apă, până a dat de un vad și prin vad a trecut până dincolo de apă în lumea neagră. Și s'a dus și prin lumea neagră bun scopot de de vreme până a dat de o curte mare și curtea cea mare era îngărdită tot cu pari și în fiecare par era cap de om, numai într'un par nu era și acel par tot striga : cap de om, cap de om ! Si zicea moșica smeilor dintr'un cot de curte : tac!, parule, c'amu-ți vine și ție unul !

Aude Petrea, dar nu se înspăimântă, fără merge oblu la moșica smeilor și-i dă : Noroc bun !

— Sănătate bună !

— Nu mi-î băga slugă, moșică ?

— Ba te-oiu băga, dragul moșice!, dar ce simbrie-î cere să umbli cu eapa asta ?

— Mi-î da, moșică, pe un an, un cal care mi-l voi alege din grajdul d-tale și de nu te voi sluji cum se cade, capul meu să meargă în par, dar te voi sluji omeneste și d-ta nu-mi vei da calul care mi-l voi alege, atunci capul d-tale să meargă în par ; bine-î ?

— Bine !

Și tîrgul fu gata.

Acum i-a dat moșica să mute pietrele dintr'un deal în celalalt deal. Și le-a mutat feciorul.

Seara i-a dat de cină și până el a cinat, ea s'a băgat la eapă și a luat o frigare și a bătut-o, și a bătut-o și-i striga : de nu-mi vii acasă înaintea slugii, te deculci cu bătaia !¹

Apoi a venit moșica în casă și sluga gătase de mâncat și i-a dat eapa de friu și i-a zis : uită-te, cum ți-o dau, așa să mi-o aduci ! Înțelegi ?

— Înțeleg stăpână !

Și se suie Petrea călare pe eapă și-l duce eapa ca vîntu până într'o pădure mare, acolo l'a pus călare pe un lemn și ea s'a făcut nevăzută, ear el a adormit, cum era tot sdrobot de bolovaniî cei mulți, ce-î cărase peste zi dintr'un deal într'altul.

Când a fost colo de cătră ziuă, se trezește cu căpăstru în mână și se înhoalbă în toate părțile după eapă, dar eapa nu-î, par'că dracu a dus-o. Hm ! își gîndește el, încînita asta de eapă mi-a pune capu în par ! Atunci, îngândurat cum era, își aduce aminte de epure : batăr epurile acela să fie aci, să ved el ce zice că-î de făcut ? ! Atunci țup ! dintr'o tufă, iasă epurile și zice : ce poruncești, drag domnul meu, de ce ești supărat ?

— Cum să nu fiu supărat, că uite ce mi s'a întemplat și uite cum și uite de ce necaz am dat. Dar epurile zice : Nu te teme ! Eapa babilii s'a făcut epure cu un pui, dar eu merg și adun la olaltă toți epurii de pe locul acesta și pe care nu-î din împărăția mea, il scot afară și tu haida și ține căpăstru în mână și când va trece epuroaica cea streină cu puiul după ea, dă-î una cu căpăstru în cap și zici tu eapa babilii, cu un mînz după tine !

Și așa a făcut epurile, că a strîns pe toți epurii la un loc și toți au fost din împărăția lui, numai o epuroaică cu un puiu, era streină și pe aceea a bătut-o afară din norodul ei cel de epurii și când a trecut pe lângă fecior, el i-a dat una cu căpăstru în cap și a zis : țu

¹ A deculci — a bate rău, a-l lăsa mai mort, a-l bate până-î faci necapace de a se mișca.

eapa babilii cu un mânz după tine! Atunci epuroaica s'a făcut eapă și feciorul s'a urcat pe ea și hi acasă! Pe prânz era la babă în curte. Dar baba, când îl văzu îi zise: De mult nu mai avui o slugă bună, cum ești tu, amu o zi m'ai slujit, mai ai două și anul ți s'a împlinit, atunci capeți calul, numai te poartă tot așa.

Că pe atunci era anul numai din trei zile și în lumea neagră poate că și acum e tot așa.

Și eară i-a dat să mute pietrele dintr'un loc într'altul, cât fu ziulica de mare, ear seara tot era sdrobit de atâta muncă, dar ce era să facă? Cine-i slugă, nu-i domn, *musai* să facă ce-i poruncește stăpânul. Până în seară toate erau mutate pietrele dintr'un deal în celalalt, ear seara-i dete baba de cină și până el cină ea se puse și bătu pe biata eapă, de ce n'a fugit din câmp, să poată pune capul slugii în par? Ear eapa plângea și se văeta: Nu mă mai bate, că azi noapte m'am făcut epuroaică cu un puiu, dar la noapte mă fac vulpe între vulpi și nu-i modru să mă mai poată afla.

Dacă găta Petrea de cina, îi dă baba eapa de căpăstru și-i spune: uite, cum ți-o dau, așa să mi-o aduci, înțelesu-m'ai?

— Înțeles!

Și s'a urcat feciorul pe eapă și îndată a fost într'o pădure mare, unde pe fecior l'a prins somnul și a adormit ear eapa l'a pus călare pe un lemn și s'a făcut nevăzută. Nu-i vorbă, ostenit era feciorul, de atâta peatră ce *infulicase* toată ziulica și a dormit, dar nu mult, ca omul cu grije. Hei, dar când se trezește, eapa nu-i! Unde să fie cănita de eapă? Barami vulpea ceea de s'ar zări, să o întreb, a văzut-o cum-va? Atunci dintr'o tufă țup! vulpea-i aci și zice: Ce poruncă îmi dai, domnul meu cel bun?

— Nu-ți dau nici o poruncă, fără uite, ce mi s'a întâmplat și uite ce...

— Numai de atâta ești supărat? Pune-ți flori în căciulă, că minteni e aci. Eapa ta s'a făcut vulpe cu doi puî. Dar eu mă dau și adun toate vulpile mele la olaltă și dau poruncă să scoată dintre ele pe vulpea cea streină cu doi puî și să o abată pe dinaintea ta. Și când o fi pe dinaintea ta, dă-i una cu căpăstru peste cap și-i strigă: ți eapa babilii, cu doi mânzi după tine!

Și așa a făcut Petrea, cum l'a învățat vulpea și când se zăria de ziua era la baba acasă.

— Bine-i stăpână?

— Bine, fătul meu; acum mai ai o zi, apoi anul îți e împlinit. De mult n'am avut așa slugă credincioasă ca pe tine!

Și eară-l puse pe Petrea să care piatră dintr'un deal într'altul până de seară, atunci îi dete de cină și până el cină, baba bătu eapa, de gândea că acolo o va omori și-i strigă: hăram ce ești tu! Vreai, precum se vede, ca sluga să-mi pună capul în par, în loc să i-l pun eu? Te omor cu bătaia, de nu vii dimi-

neața fără el! — Lasă-mă, mamă, nu mă mai bate, că nu trăesc de nu m'am făcut eri noapte epure între epuri și astă noapte vulpe între vulpi și tot a dat de mine, dar la noapte mă fac pește în fundul apei, doar acolo numai nu m'a putea afla!

După cină i-a dat baba la fecior eapa în mână și i-a zis: Cum ți-o dau, așa să mi-o aduci; înțelesu-m'ai?

— Înțeles!

Și ear se duce feciorul cu eapa în pădurea cea mare și eapa ear l'a adormit și l'a pus călare pe un lemn apoi s'a șters de acolo. Acum a dormit feciorul până în zori de zi, acolo pe lemn, unde l'a fost pus eapa.

Nici nu era modru să nu doarmă, că trei zile de-a rëndul cărase peatră de-a umăr de pe un deal pe altul și două nopți numai câte o leacă ațipise. Dar când se deșteptă — ia eapa, de ai de unde! Atunci se gândi la peștele cela, pe care-l scosese din mal și-l aruncase în apă afundă și curată. Și cât ai bate în palme, peștele fu lângă el: Dar de ce ești supărat, drag domnul meu?

— Dar cum n'oiu fi supărat, că uite ce mi s'a întâmplat, am pierdut eapa babilii în trei rënduri, de două ori am dat de ea, dar acum de nu o aflu, capu-mi merge în par.

— Nu te teme, dragă domnul meu, că știu eu de ea; s'a făcut o mreană cu trei puî după ea și s'a corlit în mol, în fundul apei. Dar eu mă duc și-mi adun toți peștii și le poruncesc să o dea la margine. Și când vei vedea că-i la margine, dă-i una cu căpăstru peste cap și-i zi: hi eapa babilii, cu trei mânzi după tine!

Și s'a dat împăratul peștilor și a adunat toți peștii și le-a poruncit să abată la țermure pe mreana cea streină cu trei puî. Și când a zărit-o Petrea i-a dat una cu căpăstru peste cap și i-a zis: ți eapa babilii cu trei mânzi după tine! Și mreana s'a făcut eapă și s'a aruncat feciorul în spatele ei și hi! până la baba acasă.

— Bună dimineața, moșică!

— Să trăești, Petre!

— Pare-ți bine, că ți-am adus eapa?

— Dar cum să nu-mi pară, că numai o slugă am avut așa credincioasă cum ești tu! Dar în gândul ei se gândea: mai bine mi-ai fi tras un rug pe spate, decât mi-ai fi adus-o. Dar acum era târziu, anul se împlinise și trebuia să-i dea de mâncare și calul, apoi sănătate bună!

Și i-a pus baba să mănânce, apoi a intrat în grajd, unde avea 12 cai, tot unul ca unul de frumoși, avea și unul slab, numai pielea pe oase; și s'a dat baba și a luat toate inimile dela 12 cai buni și le-a pus în cel slab, care avea 6 picioare.

Când mânca sluga la masă, eată că un soarec sparge păretele și vine chiar la el pe masă. Și el dă cu mâna să lovească șorecuțul. Dar șorecuțul îi zice: Nu mă alunga, mai bine

dă-mi o bucățică de mâncare, că eu ți-oiu spune un lucru mare.

— Ce mi-î spune, măi șorecuțule?

— Uite ce: baba a luat inimile dela cei 12 cai grași ci toate le-a pus în unul slab, cu 6 picioare și tu numai pe acela să-l iai, ori-cât te va îmbia baba cu de cei frumoși. că numai acela-î care-ți trebuie ție.

Petrea s'a bucurat de vorbele șorecuțului și i-a băgat în hudă o bucată bună de slănină și i-a mulțămît de învățatură.

Intr'aceea vine baba în casă și zice cătră slugă: acum, fătul meu, s'a împlinit anul, haî și-ți alege care cal vrei tu, din cei ce biată-î am, că m'ai slujit omeneste.

Si întră Petrea în grajd și se uită la cei 12 cai frumoși ai babei și-î fugeau ochii pe ei, dar nu alese nici pe unul; fără era în fundul grajdului, lângă părete, un cal mic, slab, hă-misit, de de-abia sta pe picioare de slab și avea șase picioare. Pe acela și-l alese Petrea. Inzădar zicea baba, că pe acela de rușine nu i-l dă, că a slujit-o cu credință și trebuie să-î dee un cal cum se cade, că el nu vrea numai pe acela, ori de nu mi-l dai, zicea el — atunci îți pun capu în par, că așa ne-a fost uneala.

— Apoi dară, dacă cu puterea te ferești de cei mai bunî, păcatul meu să nu fie, că-ți alegi tu schidoala aceea, care, nici de rușine nu ți l'ași fi dat.

Cu mare greu putu Petrea trage calul acela, de slab ce era, dar tot l'a tras, cât tîrîși, cât cât grăbiși, până l'a scos din curtea babei, apoi l'a mai tras, cum biată a putut, până la hotarul dintre lumea neagră și lumea albă. Acolo era vama lupilor. Când a fost la vama lupilor, i-a eșit un lup mare în cale și i-a cerut vamă, două picioare dela calul cel cu șase picioare. Dar Petrea numai decât aruncă jos căpățina cea de cal, ce o purta tot cu sine și se făcu cal frumos cu patru picioare, ca toți caii și îmbie pe lup să-l iee drept vamă. Dar lupul nu vrea numai două picioare dela calul cel cu șase. Pricina era gata. Feciorul nu vrea să dee ce cerea lupul; lupul nu vrea să iee ce-î da feciorul și așa el nu putea merge mai departe. Dar atunci s'a gândit feciorul așa: baremî lupul cela, la care i-am legat eu piciorul, de-ar fi aci, să mă învețe ce să mă fac? Atunci țup! eși lupul dintr'o tufă: Dar de ce necaz ai dat, domnul meu cel bun?

— D'apoi uite tu, lupul ăsta imî cere vamă două picioare dela calul ăsta cu șase și eu îl îmbiu să-î dau calul ăsta întreg întreguț și el nu vrea! Ce să mă știu direge cu el?

Atunci zice împăratul lupilor: Dă vamă

calul ăsta cu patru picioare și cu celalt te du curënd la fântâna lui Iordan, că te așteaptă mireasa.

Și așa a făcut Petrea. Și într'o clipită fu acolo, unde își află mireasa cu două vase după apă. Acum, cât ce se apropie de ea, o luă pe cal lângă sine și hi murgule! Dar acum calul lui nu mai era cel slab și flocos, ci era un cal gras și sprinten, apoi cum era cu șase picioare și cu 13 inimî, sbura ca rândunelele, nu fugea ca caii.

Hei, dar calul smeului simți că Petrea duce pe doamna lui și prinse a râncheza de gândeai că s'a prăbuși grajdul, și se duse smeul la el și-î zise: Dar de ce rânchezî așa de pogan, drag căluțul meu?

— Da cum n'oiu râncheza, că pe doamna noastră a furat-o Petrea făt frumos, finul lui Dumnezeu!

— Dar pot mânca, pot bea, pot trage un puiut de somn?

— Ori mîncă, ori bea, ori dormi, ori te lasă, că pe Petrea nu-l mai ajungî și de doamna noastră te poți linge pe buze, că atâta o mai vezi, cât ai văzut-o!

— D'apoi cum?

— Asa, că acum fug călare pe frate-meu cel cu șase picioare și cu 13 inimî și acela sare tot trei dealuri și trei văi de odată!

— Apoi plecăm dară?

— Ori pleacă, ori te lasă!

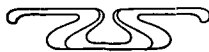
— Atunci smeul, necăjit, se urcă pe cal și prinde a-l împlăti de gândeai că acu l'a deculi, dar pace! Fugea el, de mai fugea un cal pe lume, dar nu putea ajunge pe Petrea. Atunci strigă calul smeului: așteaptă-mă, frate, că crâp, de nu mă aștepți!

— Te aștept bucuros, de trântești pe cănele de smeul din spatelă tale!

Și se aventă odată calul smeului în slava cerului și acolo se înturnă cu picioarele la deal, de căzu smeul cu capu în jos chiar în fundul pământului, unde-î până în ziua de azi.

Acum l'a așteptat calul lui Petrea și Petrea a rămas pe calul lui cel cu șase picioare, ear mireasa și-a pus-o pe calul smeului și așa au mers până acasă, unde făcură un ospet mare cum nu s'a mai pomenit și — de n'au murit — și astăzi trăiesc!

Ear eu m'am suit pe-o șea,
Și am spus-o așa;
Șeaua a fost ruginoasă
Și povestea mincinoasă;
Apoi m'am suit pe un cui,
Să nu v'o mai spuî!

PRIETINEI.

*Copilă dragă ori-ce stea
Ce din albastre zări răsare,
Și fulgerând — o clipă-abia
In înfinituri ear' dispăre.*

*Să știi, că-î suflet pribegit
Din alte lumii posomorite,
Și cearcă-aici balsam dorit
Vieții sale mohorite.*

*O clipă numai de-a pătruns
Privirea lui în lumea noastră,
O clipă — și a fost de-ajuns
Miseria să ne-o cunoască.*

*Și învrăjbit aleargă-apoi
Din calea globului, ce poartă
Eterne-osinde pentru noi,
Și plânge-amar de-a noastră
[soartă...]*

1903, Ianuarie.

I. Grănițariu.

(Urmare.)

LUPTA ZADARNICE.

Ioan I. Lăpădatu.

La 1840 Thiers ajunge ministru președinte. Acesta mijlocește dela rege agrățiare pentru toți condamnații și refugiații francezi. Odată cu aceasta, mișcarea socialistă capătă nou avânt. Tot felul de republicani, socialiști și comuniști se reîntorc în Franța, unde se angajau din nou în serviciul cauzelor ce-î interesau. Lucrarea își avu efect. Intreagă țeara simpatisa cu elementele radicale. Mai toate orașele franceze își exprimară alipirea cătră mișcarea purtată de republicani și socialiști. Vine în fine și anul 1848. Regele, la deschiderea camerei, înfierează purtarea opoziției. Populația însă voește să demonstreze împotriva cuvintelor regelui și hotărește ținerea unui mare banchet. Guizot¹ voește să împedecă această demonstrație. Acest incident fu destul ca populația înverșunată să se arunce în focul revoluțiunei. Și când lupta ajunge în mâna claselor muncitoare, aceste nu depun armele până nu se restaurează republica.

Ce se întâmplă însă în urma acestei revoluțiuni, numită «din Februarie?» Toate necazurile ajung pe biata Franța. Republica avea să lupte cu o mulțime de neajunsuri interne. Comerțiu și industriile se nimiciră, finanțele țării se sleiră, eară cestiunea muncitorilor era o adevărată nenorocire pe țara sărăcită. Fabricile încetară de-a mai lucra, ear mii și mii de lucrători rămăseră pe drumuri. Când condu-

cătorii clasei muncitoare amenința statul cu nouă revolte, guvernul ca să satisfacă, voește să asigure existența lucrătorilor prin muncă. Însărcinează pe Blanc¹ ca să pertracteze afacerea cu delegații muncitorilor. Blanc atunci propune deschiderea faimoaselor «ateliere naționale», în cari lucrătorii se îmbulzeau cu miile. In aceste ateliere cei-ce nu puteau fi aplicați, pentru existență căpătau anumite ajutoare în bani. Cluburile și ziarele socialiste nu încetară însă a agita mulțimea. Agitațiunea erumpe în revoltă, când guvernul — după-ce susținerea atelierilor naționale costa oribil de mult — e silit să le închidă. Muncitorii rămași din nou pe drumuri se adresează corpurilor legislative, unde însă găesc ușile închise pentru ei. Altă mântuire nu mai era, decât să apucă armele. Sub conducerea lui Blanqui pe motiv că vor să înaițeze o petiție în favorul Polonilor apăsați, atacară adunarea națională. Fură însă respinși și conducătorii întemnițați. Intre aceste adunarea hotărește definitivă desființare a atelierelor naționale. Proletarii se conjură la lupta pe vieată și pe moarte. Peste o sută de mii de lucrători se aruncară în focul revoluției. Generalul Cavaignac,² investit

¹ Ludov. Blanc. Socialist înverșunat. Opera principală «Organisation du Travail.» Inițiatorul vestitelor «ateliers sociaux.» In urma revoluției se refugiază în Anglia. Rentors a devenit un moderat socialist.

² Generalul Cavaignac. Foarte popular în Franța. Cu toate aceste după restaurarea republicei în 1848 la alegerea de președinte al republicei a căzut față de principele Napoleon Bonaparte, împăratul Napoleon al III-lea de mai târziu.

¹ Guizot. Bărbat de stat francez. Pe atunci ministru-președinte. A urmat după Tiers. Impreună cu acesta a făcut faimoasa legătură politică cu devisa: regele să domnească, ear nu să guverneze.

cu puterea dictatorială, numai cu focul tunurilor a putut potoli înverșunata revoluție. Peste cinci mii căzură pe stradele Parisului și peste 12 mii de muncitori fură făcuți prizonieri și deportați în Africa.

Cu vărsări mari de sânge în mișcările socialiste de aici nu ne vom mai întâlni. De-aci înainte mișcarea socialistă ia un caracter general și nu se mărginește numai la hotarele Franciei. Dela această dată socotim a doua epocă în mișcările socialiste.

În această a doua jumătate a secolului al XIX-lea antagonismul dintre clasele muncitoare și capitaliști își ajunge culmea, căci pe arena luptelor se ivesc câțiva gladiatori, cari isbutesc a agita chestiunea socialistă până la fanatism. Deodată își făcură aparițiunea: Lassalle, Marx, Maffinini, Bakunin, Engels Liebknecht și Bebel, toți un fel de credincioși cauzei în serviciul căreia se angajaseră.

Incepem cu Lassalle. Un bărbat de o cultură rară timpului său, un bărbat înzestrat cu un talent oratoric extraordinar fu acest Ferdinand Lassalle, a cărui «țintă de aur» a fost să reorganizeze viața politică și economică a Germaniei, patriei sale natale, pe baza unor, nu se poate mai demorate principii. Republica democratică era idealul său. Cu astfel de idei, dar mai pe sus de toate cu fenomenala sa putere oratorică curând își atrase atențiunea și adorarea claselor muncitoare. Aceste îl urmează și cu aceste intră în acțiune. La rugarea reprezentanților muncitorilor se scrie un program al unui proiectat congres al lucrătorilor germani, edă în 1863 «Offenes Antwortschreiben an das Central-Comité zur Berufung einer allgemeinen Deutschen Arbeiter Kongresses zu Leipzig». Congresul se și ținu pe baza programului elaborat de Lassalle. Resultatul fu înființarea unei «reuniuni generale a lucrătorilor germani», care nu întârzie a pune în frunte-i pe Lassalle, investindu-l cu putere aproape dictatorială.

De aci înainte își începe greaua sarcină de agitator. Ține conferințe, convoacă întruniri, edă jurnale și scrieri, broșuri volante, scrie apoi cât de cu multă pricepere, pe atât de cu mult sarcasm în contra principiilor enunțate și propovăduite de Schultze-Delitsch, marele său contrar. Schultze propaga anume ajutorul propriu, ca singurul remediu, cu care clasele muncitoare, s'ar putea apăra în contra capitaliștilor. — Lassalle cerea să convingă, să documenteze că acesta nu poate valora nimica în lipsă de capitale. Statul — zicea el — trebuie și e dator să pună la dispozițiunea muncitorilor capitalele de lipsă pentru întreprinderi. Statul deci trebuie forțat la aceasta.

Introducerea sufragiului universal e calea cea mai sigură, prin care reprezentanții muncelui brute să ajungă în sfatul țerei, ca să ceară,

să pretindă și să forțeze intervenția statului. Altcum muncitorul va rămânea vecinic în miserie, ceea-ce documentează Lassalle cu așa numita «lege eternă a salarelor».

Lui Lassalle însă nu-i fu dat să conducă mai multă vreme opera începută căci moare deja în 1863.¹ E interesant că în teoriile sale nici-când nu depășește de pe terenul național. Voia o Germanie democratică, dar națională. De ideile cosmopolite nici-când nu se știu entusiasma.

După moartea lui Lassalle se pune basă unei reuniuni internaționale a muncitorilor întregii lumi, se pune basă așa numitei »Internationale».

În 1863 deja se ținu un congres internațional în Bruxelles, congres convocat și susținut mult de Garibaldi. Acolo s'a hotărât ca în anul următor să se țină un nou congres în Londra, care să fie o grandioasă manifestațiune în favorul poporului polon.

În acest congres, la care au luat parte între alții Marx, Maffini, Wolfete, lucrul de căpetenie a fost însă înființarea reuniunii internaționale a muncitorilor. O parte din congresiști au voit să aleagă președinte pe italianul Maffini,² pe care să-l împuternicească apoi și cu elaborarea programului de acțiune. Comuniștii fiind în majoritate însă îl proclamă pe cel mai înverșunat agitator socialist, pe Carol Marx.³

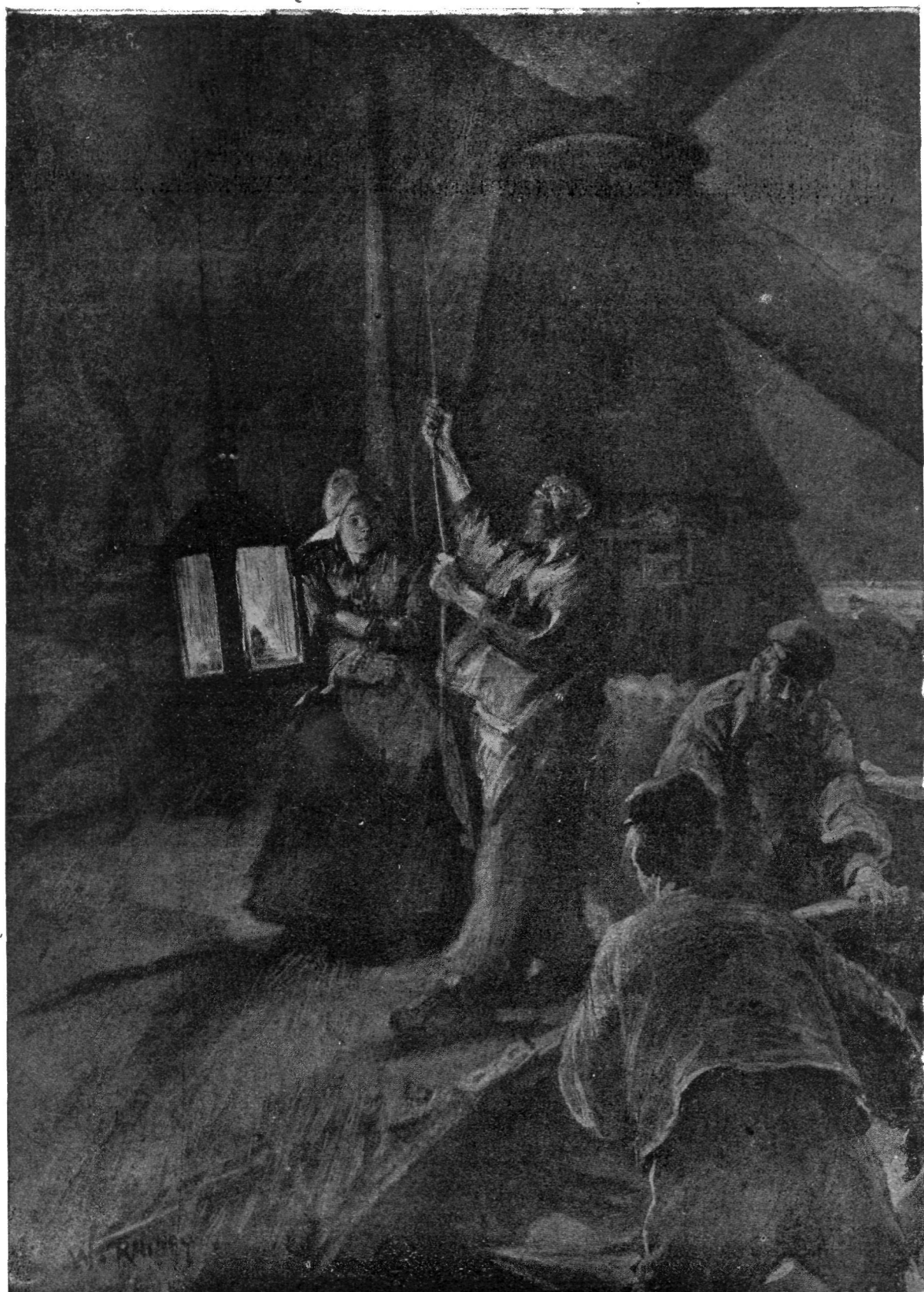
Acesta enunță între aprobările generale, că trebuie cassată domnia capitalului; că trebuie reuniți toți muncitorii lumii la o luptă comună, sub egida interesului comun, căci — zicea el — sunt comune durerile ce le suferă lucrătorul italian, elvețian, rus etc. pentru câștigarea unui miserabil de filer. Drept aceea toată vieța sa a sacrificată unei singure devise: «Uniți-vă, voi, proletarii lumii».

Marx conduse cu mult zel această reuniune. Ostenește și înființează sucursale și comitete în cele mai diferite orașe și în cele mai depărtate țări. Inițiază și convoacă congrese internaționale cu intervale relativ scurte ca de

¹ E interesant a se ști, că acest democrat a murit împușcat într'un duel avut cu un tânăr român, lăncu Racovița Ambii erau pețitorii unei frumoase fete a unui diplomat bavarez.

² Iosif Maffini, mare patriot italian. A luat parte la mai multe soc. carbonare, după desființarea cărora înființează «Italia jună». Exilat rătăcește prin Elveția și Anglia. La 1848 luptă în rîndurile lui Garibaldi. Insemează cu Kossuth Ledru-Rollin și Rouge au înființat «comitato europae», a cărui scop era să înființeze o mare republică europeană. Cu Kossuth e certat însă, când acesta în 1859 voia ca cu ajutorul lui Napoleon al III-lea să libereze Ungaria. După întronarea lui Victor Emanuel e ales deputat, dar nu primește, dorește să rămână în exil, decât să jure pe constituție, după dînsul falsă.

³ Carol Marx, un evreu de-o cultură și inteligență uimitoare. Cea mai vestită operă a sa e «Das Kapital».

Primejdie.

es.: Genf, Lanssance, Bruxelles, Haga, Basel etc. In aceste congrese se discuta tot felul de reforme sociale nu numai economice ci și religioase, culturale și militare.

Marx era însă prea de tot radical în reformele sale; cu agitațiunile a mers până a împinge din nou clasele muncitoare în focul revoluției. Când ocazia se prezenta soții săi de principii n'o lăsa să treacă, fără să nu cerce să înceneze mișcări de stradă și în parte revoluții în stil mai mic. Nemulțumirea, învinerile și reînvinerile ce poporul francez își făcea pe timpul, precum și după catastrofa dela Sedan, fură folosite de socialiști și comuniști pentru realizarea planurilor lor.

În 2 Sept. 1871, Napoleon își închina sabia regelui prusian. Atunci poporul francez jig-nit în mândria și demnitatea sa națională în 3 și 4 Sept. se răscoală, și sub conducerea lui Iuliu Favre¹, declară dinastia de detronată și baricadează străzile Parisului. În contra acestei mișcări, înscenată de elementele socialiste guvernul se văzu fără nici o puțință de rezistență. Astfel că lucrurile se putură liniști numai cu instituirea guvernului pentru apărarea țerei.

Într'aceste Nemții asediara Parisul și Franța fu silită să închee pacea umilitoare oferită de Bismarck. În 26 Februarie se subsemnă con-

¹ Ministru de externe în guvernul provisor după capitularea dela Sedan. Deși a dat o notă puterilor europene, că poporul francez numai pe lângă menținerea statului quo ante e aplicat a face pace, a fost la urmă silit s'o închee cu cedarea părții germane a Alsaciei s' Lotharingiei.

dițiunile păcii și deja în 18 Martie se proclama comuna la Paris, comunarii două luni de zile resistară armatei lui Mac-Mahon¹ până ce trebuiră să capituleze. Mii de socialiști căzură în această luptă și alți mulți fură făcuți prizonieri și executați.

În urma acestor evenimente mulți dintre membrii Internaționalei se retraseră din acțiune. Englezii repășesc în corpore, când în sînul acestei reuniuni își începe activitatea vestitul nihilist Mihail Bakunin.² În Franța de pe altă parte, s'a interzis formal participarea la reuniunile internaționale, cari, se zicea, tind la violarea dreptului de proprietate, baza organizației sociale moderne.

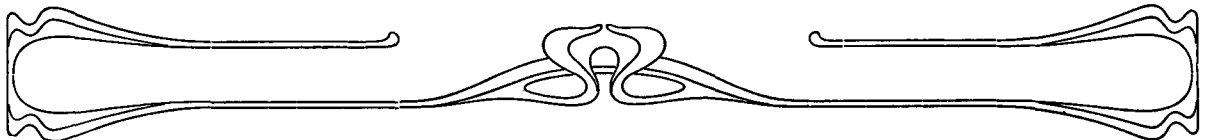
Între astfel de stări Internaționala își sistează activitatea în Europa în 1872 și Marx mută sediul din Londra la New-York. Dar nici America nu fu mai priincioasă propagandei marxiste; așa că reuniunea exista mai mult numai cu numele, până-ce în fine în 1876 se desființează de formă.

Reorganizarea ei s'a încercat, dar totdeauna fără succes.

(Sfîrșitul va urma.)

¹ Mac-Mahon, general francez, comandantul armatei principale în campania din 70—71. La 1873 e ales președintele republicei.

² Mihail Bakunin, nihilist și comunist nu numai din pasiune ci și din convingere. Exilat din Rusia, ia parte la revoluția din Faur, apoi la mișcările din Dresda. Prins de Austriei, dat pe mâna Rusiei îl depărtează în Siberia, de unde peste Iaponia fuge în Anglia. Aci își continuă profesiunea sa de agitator.

Inzadar.

Dintr'un vis de-o vară 'ntreagă	Inzadar aș smulge-o clipă	Să-l pun gândului tovarăș
Cu nimic nu ne-am ales.	Din al vremii întunerec,	Sihurilor mele vornic
Ne-a murit cu fruzuța toamnei	De aripa vecinicii	Și s'adorm în adumbrirea
Blandul dragostei eres.	Sburătorul vis să-l ferec,	Unui vis pe veci statornic

Lia.

CONFESII.

De-ar alerga trenul, cum aleargă dorul inimei mele, cătră pământul, unde m'am născut. Doamne de când eram acasă. Așa am sosit numai acum. Ce verzi sunt holdele și ce limpezi sunt munții. Lunca e plină de flori și Duhul Domnului plutește în aer. Caut locurile mele de desfătare, pare-că e mai bătrână earba, răchișile mai mari și mai dese. Căși de peatră s'au ridicat în locul cășilor de pae și oamenii pare-că s'au mai albit la față. Numai riul e cel vechiu. Tot undele acelea aleargă pe suprafața lui, tot așa se fring razele soarelui în grăbilele lui valuri, ca pe vremea când pentru primadată mi-am lipit buzele mele de buzele Marioarei. Vântul sufla atunci și o șuviță aurie i se clatina în adiere.

Eram singuri în Zăvoiu. Un plop tremura în față.

— Să nu mă uiți mi-a zis Mărioara, că mă omori. Ce de timp a trecut de atunci. Din nou mi se ivesc icoanele acestea ale primei dragosti în minte. Tot sufletul mi se adîncește în visarea lor și eu caut ca pasărea venită în primavară din țările calde, locurile scumpe ale dragostei mele.

I.

Eată locul dragostei noastre. Îmi vine să nu-l mai cunosc. Frunzele plopului din față așa joacă de cu drag în razele soarelui și crengele lui se pleacă ca și când ar zice:

— Bine ai venit dragul meu, că de mult, de mult mi dor de voi.

Eată și cărărușile, două, că lumea nu trebuia să știe de dragostea noastră. Tu veneai de pe luncă, eu de cătră prund. Pare-că toate frunzele mă cunosc. Și viorelele așa sunt de sliincioase, ca și când s'ar fi înțeles:

— Gătiți-vă, că eată vă vine cunoscutul de demult; îmbrăcați-vă cu albastrul cel mai ciresc, puneți în cosițe pietrele cele mai sclipicioase, buzele voastre să fie fragede ca roaua dimineții.

Și vorba fuge. Dela viorele — la scân-teiute și lunca își îmbracă haina de sərbătoare. Dar aceștia ce-'s aici?

Doi arini!

Cine i-a sădit chiar la locul nostru de odinioară?

Dar earba, pe care îți lăsa tu capul drăguț, pe care încă ved resfirat përul tãu de aur, care încă abură de căldura sînului tãu, iubito, eată cum se înalță arinul...

Cine a îndrăsnit să ne strice locul fericirei?

De câte-ori am sărutat iarba, care ți-a dat ție pat moale, de câte-ori am plâns în locul acesta și acum...

Dar eată și al doilea.

Ce vrea să zică?

Ce frumoși sunt și cum îi mișcă vîntul! Să clătină amêndoî. Un nourel trece peste virfurile lor. Al meu să 'nalță — poate vrea să-i spună ceva.

Dragă spune, cine a sădit arinii aceștia în Zăvoiu?

II.

Dar unde ești tu, iubito? De zile întregi caut chipul tãu drag. Aș întreba oamenii, dar nu știu așa să uită lumea la mine, ca la un făcător de rele. Ce curioasă e și lumea! Ce i-am făcut eu ei? Pentru mine trăiască sau piară toți în clipa aceasta. Lumea a fost, care a încălzit dragostea din inimile noastre și tot ea, care ne-a sfărmat fericirea și după-ce ne-a zădărnicit dragostea tot lumea vine, să caute în mine inima de căne.

Noaptea earăși vine și tu nicăiri. Ce noapte senină! Câte nopți de acestea nu am petrecut noi pe țermurul riului! Vino să mai ascultăm odată murmurul șoaptelor lui, să ne căutăm stelele norocului în luciul apelor lui. Ce fericii eram atunci! Îți caut chipul tãu în adêncul riului. Cum seamănă două steluțe cu ochii tãi. Luna pãne raze aurii creștetului tãu, vântul de seară, care îți flutura de atâtea ori përul tãu bălaiu, cum îți mișcă acum haina ta albastră.

Vino aici, nu este nime în luncă, răsării din fundul apelor și 'mă dă un sărut, să simt buzele tale de aer cum înrourează vãpaia buzelor mele.

Dar ce aud, glasul tãu din ape, cum sunt de cu farmec? Mă chemi la tine — să fim și dincolo amêndoî, acolo nu sunt caste, nici interese, nici invidii — vom fi laolaltă pururea.

III.

Ce turbat este riul, de vre-o câte-va zile. Valuri puternice să isbesc de țermuri. Ploaia curge în torenți. Vântul suflă cu șuer, florile cu spaimă s'au închis. Ceriul s'a întunecat și apele clocot, vîntul suspină și geme, pãderea de pe deal să umflă și tremură, un șuer e în brazi și o fierbere în dumbravă. Și riul tovarășul și martorul iubirei noastre, el spumegă și se frămîntă, să lovește cu turbare de țermurul, unde eram odată. Pãmîntul tremura sub mine. Arinii s'au încleștat și caută cu spaimă cătră cer, ca și când ar cere ajutor. Dragă să știi, cum am strîns la sîn arinul tãu. Simțiam cum învia la mine în brațe, cum îi circula sulcul, cum își lăsa o creangă jos pe gătul meu. Simțiam cum viezi tu iubito, cum îți ard buzele, cum îți bate inima. Ce-'mă pasă mie de

ploie, de grindină, eu vreu să stau cu tine, să-ți simt ființa caldă cum se lasă în brațele mele.

Dar crește riul, ști riul acela, care mi-a văzut capul mieu ascuns la sînul tîu și eară și al tîu în brațele mele. Vezi dragă, mie mi frică, că riul a fost trădător. Acum, după atîția ani de pribegie el îmi imitează și clipele acestea. Apele cresc. Vîrtejuri și șiroaie se sfredelesc cu turbată pornire. Apa a ajuns la arini — mi frică. Ploaia cade tot mai cu vuet

— mi frică. Să clatină tare amîndoi — Doamne fieți milă de urmele acestea ale iubirei noastre de odinioară. Pămîntul se spală, arini se îndoaie, al tîu ș'a împletit crengile în jurul arinelui meu, amîndoi se uită pare-că cu nădejde la mine și eu? — eu trebuie să fiu martor, cum pier și ultimele urme ale iubirei noastre. Au căzut amîndoi cu groasnice trosnete și când i-a înghițit apele riului, am auzit încă cum îmi ziceau.

— Să vii și tu, să vii și tu...

Tancred.

ȘCOALELE DIN BRAȘOV.

Puținele instituțiuni culturale, câte le avem azi noi Ardelenii, nu datează din timpuri chiar îndepărtate. Și totuș trecutul lor, sau cel puțin al multora dintre ele, ne este necunoscut. De aceea, de câte ori ne întîlnim cu rezultatul unei munci stăruitoare din partea orî-cărui iubitor de cercetări istorice, cu un fel de lăcomie, cu sete ar trebui să răsfoim voluminoasele scrieri, cari sunt menite a face lumină, a limpezi stările noastre culturale din trecut.

Pe când la alte neamuri scrierile de această natură se sporesc cu duimul pe zi ce merge, la noi abia din an în an poți avea fericitul prilej de a pune mîna pe o carte serioasă, pe o scriere istorică de adevărată valoare științifică. De un timp încoace lucrările istorice ale dlui canonic metropolitan dr. A. Bunea au fost singurele lucrări de seamă pe acest teren. Sfirșitul anului trecut a mai adus lumii noastre cărturărești o bucurie: cartea dlui profesor A. Bârseanu, o carte scrisă într'o limbă românească netedă și elegantă și într'un stil cumpătat, o scriere compusă cu multă îngrijire, aproape cu fantasia celui mai conștiincios cercetător, care nu scapă din vedere nici cele mai mici și mai neînsemnate amănunte. Dar fiind-că nu ne socotim chemați a stabili noi valoarea acestei scrieri și de oare-ce alți oameni mai competenți s'au exprimat deja în elogioase recensii asupra ei, am aflat de bine a omite felul recensiuilor asupra cuprinsului ținute în termeni generali și în frase, mult-puțin deplasate — și

a ne strădui mai bine să dăm un scurt extras din cuprinsul bogat al voluminosului op: *Istoria școalelor centrale române gr.-or. din Brașov.*

* * *

I. Înainte de 48. Inceputul școalelor din Brașov ar data, după unele indicii, dela anul 1795. Aceasta însă nu se poate stabili cu siguranță. Chiar și să fi existat în acele vremuri depărtate, o școală românească în Brașov, aceasta n'a putut desfășura o muncă culturală vrednică de luat în seamă și care să fi lăsat urme durabile. Va fi fost ea numai un slăbuț opaiț menit să satisfacă celor mai neînălăturabile trebuințe, să lumineze puțin mintea și graiul celor ce slujiau altarul Domnului. *O școală pentru dieci*, în care cântăreții și diaconii vor fi descurcat, înaintea celor ce aveau să le urmeze în slujbă, slova molitvelnicului și îi vor fi dedat la potrivire pe nas a tipicului nostru ortodox. Ca la toate popoarele creștine, așa și la noi, începutul școalei trebuie căutat în biserici și mănăstiri, iar în special la noi Români din Ardeal, nu numai începutul, ci *întreagă* existența lor de 3 jumătăți de veacuri numai sub scutul bisericii a putut și poate fi asigurată; numai așa vor putea să-vêrși școalele noastre și în viitor o ispravă națională, precum le este cea din trecut.

Timpul, până unde se estind cercetările, basate pe date istorice positive, ale dlui Bârseanu, este jumătatea veacului al 18-lea și anumiți anul 1760, când Brașovenii voesc să zidească încăperi noau pentru școala lor, dar sunt împedecați din partea Sașilor, cari priveau cu ochi dușmănoși ori-ce încercare culturală a Românilor. Pricina a unge până la împărăteasa Maria Teresia, care le dă voie să zidească. Urmează apoi în rîstimpul dela 1760—1780 douêzeci de ani de

prosperare garantată prin buna îngrijire și obținerea celor de sus, căci însăși Maria Teresia dispune, ca și poporul român, unit și neunit, să se îngrijască de creșterea prin școale a copiilor și copilelor sale.¹

Acum se mai îmbunătăți în câțva soartea poporului român. Cu un veac înainte, până a nu fi ajuns marele «principat al Ardealului» sub stăpânirea Habsburgilor — copiii românului nici nu erau iertați a merge la școale. Sunt legi anume, cari dispun, că dacă un român (înțelegând aci pe românul țeran, nu pe cel nobil) și-ar da copilul la vre-o școală fără învoirea domnului pământului, acesta să fie în drept a-l lua înapoi dela școală și a-l cinsti și cu câte-va bețe drept luare aminte, că el n'are ce căuta în școli, că treaba lui e la coarnele plugului, să are, să semene și să secere pe sama — altora.

Așa era pe atunci. Dar vremurile s'au schimbat. Și în urma dispozițiilor Mariei Teresiei, mai ales după înființarea regimentelor grănițarești apoi pe vremea absolutismului luminat al împăratului Iosif II nu numai, că școalele Românilor încep a se înmulți, dar și pentru fiii poporului se deschid școalele streine, cari dau pregătirea pentru slujbe înalte, pentru o viață mai bună și pentru un traiu mai ușor. Iosif dispune, ca la alegerea și denumirea funcționarilor să se abandoneze vechile considerații de neam, de confesiune etc. și să se purceadă numai din considerația meritelor și a calităților de cari dispune cel candidat fie acela cine ar fi. Această dispoziție corectă și umană fu însă de scurtă durată. Prin *edictul restituțional* se prăbuși și ea ca toate celelalte. Și dacă Românii nu se mai îndeamnă la școală, pricina e ușor de aflat. Ne-o spun înșiși curatorii dela biserica Sf. Nicolae într'un răspuns al lor dat la 1817 unei comisii magistratale: «Dacă ar fi fost neamul românesc mai de mult slobod a intra la dregătoriile cele de obște ca și alte neamuri, până acum cu mult mai mult s'ar fi îndeletnicit în scripturi»².

În special în calea prosperării școalelor din Brașov se puneau următoarele pedeci:

Lipsa de pregătire suficientă a dascălilor, între cari aflăm și *negustori scăpătați*, ca un dascăl dela 1828 *Nicola Nicolae*,³ despre care însă ni se spune, că era om cu învățătură și umblat în lume; apoi spiritul pur practic, economic și sgârzenia acelora, cari erau puși în fruntea treburilor școlare (curatori, oameni din obștea negustorească), cari credeau, că «ar fi păcat de Dzeu să se cheltuiască a treia parte din venitul sf. biserici numai pentru școala românească». Pe lângă acestea s'au mai ivit și

niște certe urite între conducătorii școalelor. Aceste toate la olaltă contribuira, ca școala dela Sf. Nicolae, care între anii 1760—1780 începuse a-și lua o dezvoltare sănătoasă, să decadă, să se derapene iarăș, să ajungă cu «clasele pustii și fără dascăl». Aceasta a fost soartea școalelor din Brașov pe la începutul veacului al XIX-lea, căci «deși la orizontul culturii noastre naționale se arătase o geană de lumină, care pătrunsese până la Brașov, totuș o parte mare a cerului era acoperită de neguri dese. Trebuia să se ivească alți oameni cu altă creștere, cu alte vederi.

Acești oameni, cari «au știut mai bine prețui valoarea școlii naționale și cari au aprins pentru Români în orașul de sub poalele Tâmpel o lumină mai intensivă și mai durabilă» — au fost, la început, mai ales doi: *Gheorghe Bariț* tinăru dela Blaj și *Ioan Popasu* entusiastul paroch și mai târziu protopop al Brașovenilor.

Prin anii 30 mulți Brașoveni își trimiteau băieții lor la școalele din Blaj, ca să se precopsească acolo cu învățături mai înalte. În vara anului 1834 Bariț veni la Brașov ca instructor al unor băieți de negustori bogați și cum era el deja de tinăru atât de cu pricepere în ale școlii și atât de cu rîvnă pentru înaintarea neamului său, începu a îndemna pe Românii din cetatea Brașovului, să înființeze niște școli mai de samă, pentru-că el era convins, după cum zice în *Disertația sa despre școli*, că «în veacul acesta singură școala Brașovului ar fi în patria noastră într'o stare ca aceea, care precum pentru sine, așa cu vremea pentru toată nația e destoinică a scoate un izvor de știință, din care cu toții să se adape». El a văzut aci la mai mulți *un neastîmpărat dor de luminare și procopsință*. În curînd va veni vremea, spunea Bariț cu glas de profet, când și nația română va fi ridicată în șirul celorlalte; dar trebuie ca ea însăși din propriile sale puteri să se ridice. De aceea: *Școli, școli, bărbați brașoveni!*

Cuvîntul lui Bariț află urechi și inimi primitoare de acele adevăruri sfinte, pe cari le profesa. Românii din cetate hotărîsc deschiderea unei școli *spre fericirea pruncilor lor și spre podoaba neamului*. Această școală de lângă capela sf. Adormiri avu dintru început caracterul unei școle comerciale cu menirea de a pregăti pe fiii Brașovenilor pentru cariera negustorească. De aceea între obiectele de învățămînt se află dela început și: *Pravila comercială*. În anul 1836 Gheorghe Bariț e chemat ca prim-profesor la conducea acestei școli, în 1838 ca profesor secundar e angajat poetul *Andrieu Murășanu*, care funcționează aci până la 1843, ear Bariț până la 1845, în care restimp de 9 ani îi succede a ridica școala aceasta la un înalt grad de dezvoltare.

Până când astfel sub înțeleapta conducere a lui Bariț școala din cetate se bucura de o

¹ Adnexe 14-a populum ex ignorantia reducendi valde profienum foret etc. (1768 7 Martie).

² Adnexe p. 40-a.

³ A. Bârsean. Ist. școalelor din B p. 18.

bună rînduială și de un bun renume, dela Sf. Nicolae «numai vegeta, mulțumită simțului prea mare de economie al reprezentanților bisericii, cari se temeau, ca nu cum-va să se spargă fundușul Sfintei Biserici, cheltuindu-se prea mult pentru școli.» Dar în curînd sosi și aci spiritul isbăvitor. La anul 1838 fu ales proto-pop în Scheiu Ioan Popasu om cu bună pregătire și cu înalte sentimente. Acesta îndată începu a lucra cu stăruință pentru aducerea în ordine a trebilor școlare.

La început întimpină greutăți din partea curatorilor bisericii, cărora, după-cum ni-se spune, nu le prea plăcea *controla*. Dar mai în urmă — au fost nevoiți să cedeze și să primească la anul 1870 propunerile de îndreptare ale lui Popasu, cari erau «atât obștii folositoare, cât binelui de obște spre înaintare». Să fac 4 clase de copiii și 2 de copile, să hotărăște urcarea salariului învățătoresc la suma de 600 fl. v. v., dar să cere ca dascălii să fie bine pregătiți în schimb însă postul le va fi asigurat și nu vor mai fi priviți ca slugi, cărora să le poți da drumul, când îți place.

Tot în acest timp se ivește și planul înființării unui *gimnas greco-român*, se fac și încercări pentru realizarea acastui plan, dar fără succes. Pentru înființarea acestui gimnas la început stăruise și Popasu, dar mai apoi nu re-

greta zădărnicea acestui plan, fiindcă gimnasiului și de altfel era să i-se dea un caracter internațional, iar Popasu știa, că: «Numai ce produce o nație sau un individ din sudoarea sa, din propriile sale efortări trupești și sufletești este adevărată proprietate a sa și poate avea o durată mai îndelungată. Numai aceea se prețuește și se susține cu toate puterile de care dispune acea nație sau acel individ».

Deci puterile Românilor din Brașov a încercat Popasu să le uniască și să facă din cele două școli brașovene, una singură, dar care să fie nu numai a Brașovenilor, ci a întregului neam românesc din țara asta; tuturora să le fie spre fală. În 19 Nov. 1844 îi succede a aduce la învoire comună pe cele 2 comunități bisericești în sensul, ca să înființeze pe locul din Groaveri (cumpărat dela Sas) o școală cu 5 învățători, dintre cari pe 4 să-i plătească biserica Sf. Nicolae, iar pe unul Sf. Adormire. Dar nici acest plan nu se putu esecuta curînd, întâi fiindcă Popasu plănuia o zidire impunătoare pentru doritele școale medii, la cari nu înceta un moment a să gîndi, a a doua, fiindcă într'aceea sosiră tulburările anilor 48/49, între cari glasul blînd al cuvîntătorului de pe amvon trebui să amuțiască. Astfel dar realizarea aceluși plan fu amînată pentru vremuri mai bune.

(Sfîrșitul va urma.)

Veril.

CRONICĂ.

„Serată bohemă“. Inteligența din Arad a ținut zilele trecute o serată literară împreună cu dans, o așa zisă: «serată bohemă». Astfel de serate, sau cel puțin astfel botezate încă n'au avut Români noștri; de aceea am rămas surprinși când am cetit anunțul «unui grup de *bohemii români*». Pentru că nu ne puteam da seamă și suntem încă și astăzi în nedumerire asupra țintei ce pot urmări astfel de întruniri. Serate și întruniri de caracter bohemian pentru păturile lumii noastre, nu le credem aducătoare de folos. Una, că sunt lipsite aceste serate, de caracterul sănătos românesc, alta, că strecoară doctrine puțin corespunzătoare împrejurărilor noastre. Las' că par și nițel curioase (să zicem așa!) aceste întruniri de «bohemii» — la cari iau parte membrii din cler, țărani, cari la tot casul ar posa de tot curios, să aibă pe măsuta cu cărțile, povestirile spiritualului *Henry Muger*...

ori operele cutărui decadent. Și apoi nu înțelegem ce nevoie au »acei teologi români, țărani și alți mulți» de «definiția *flirtului*?» Cu mult mai tare ne bucuram de auzeam că în Arad s'a făcut petrecanie și s'a cântat: «Mugur, Mugurel» și că 13 feciori au jucat Călușerul și Bătuta de tremura pămîntul!...

* * *

Statuă lui Vörösmarty. Cum își știu Ungurii prețui bărbății, prin cari s'a afirmat mai puternic geniul neamului lor, și ce jertfe mari aduc pentru acești bărbăți ori chiar și numai pentru amintirea lor, să învederează destul de clar și numai din faptul, că abia anul trecut s'a agitat prin foi chestiunea ridicării unei statue întru amintirea bardului maghiar Vörösmarty și azi deja sute de mii de coroane le stau la dispoziție pentru împlinirea acestei dorințe naționale. Tot pentru acest poetu s'au mai deschis odată pungile oamenilor jertfitori și anume când a murit

poetul, în 1855, rămânând familia lui într'o stare materială tristă, boerii, magnații și grofii unguři la un singur glas, al lui Deák, au adunat 100 de mii de fiorini pe sama celor rămași orfanii. Și azi se repetează întreit aceeaș sumă adunată grămadă tot numai din însuflețirea obștei, din entuziasmul celor cu dare de mână. Am avut și noi scriitorii însemnați și oameni cari au știut da întrupare trainică aspirațiunilor neamului nostru și pulsului său de viață. Avem și noi boeri și oameni cu mult belșug, dar pușini ne sunt jertfitorii. Ne vin în minte cuvintele din bătrâni: mulți *oameni*, dar pușini *bărbați*. Și oare numai la noi să nu se adeverească zisa, că: În bărbații săi mari să stimează națiunea? Dar prin ce ne arătăm noi stima față de ei? Prin punerea la dosar a scrisului lor, prin ignoranță și nepăsare? Dacă într'adevăr ne-am ști prețui oamenii nostri mari și prin dinșii pe noi înșine, ar trebui să știm și jertfi, să dăm lumii semne veditate despre cea stimă. Gândind la proverbul: *Exempla trahunt*, am scris aceste șire...

ILUSTRAȚIILE NOASTRE.

Primaoră la teatru. Cu mânuțele încruciate, mititelul a rămas extasiat de lumea și vedeniile, cari în sara asta, i-să desfășoară înaintea ochilor. În mintea tată-său să plămădește un gând: ... «da, au trecut... și nu mă revin emoțiile sincere și sfinte ale copilăriei!»

Primejdie. De foc tot măi scapi, că-l stingi cu apă, dar apa e groaznică și aducătoare de moarte.

Ce scenă plină de fiorii ne prezintă bătrânul, care trage clopotul în dungă, vestind «primejdia»!

POSTA REDACȚIEI.

Dlul V. P. București. Am primit cu mulțămintă articolul Dtale. Ne-ar părea bine, dacă în cercurile competente din România am afla spriginul și dragostea ce noi tinerii Ardeleni păstrăm tuturor întreprinderilor de bine, a-le fraților de preste Carpați.

Dlul I. M. în M. S. Primit. Mulțumită. Urmează scrisoarea particulară.

Dlul P. B.-t Ne ceri părerea asupra celor trei versuri: *Pânză deasă*, *Puișul mamei* și *Un vis*. Eată-o: Pentru-ca să poți ajunge în biserică trebuie să treci măi întâi prin tinda bisericeii, pentru-ca să ajuugi la altarul poesiilor noastre trebuie să treci prin două tinzi: operele artiștilor nostri și poesia poporană. Dta stăi aproape de popor și ne-ai dovedit prin cele trei poesiile puterea

Dtale de observatic, ascultă-ți deci păsurile și învață-ți cântecele și după ce ți-ai trecut impresiile prin sîta cea măi deasă, — pune-le pe hârtie.

Poesia: «Pânză deasă» e frumuseică. Strofa ultimă e de toată frumuseța:

Vrea să bată dor în jale
Și să facă pânză deasă
Și cămașă lui Lisandru
Pe când va veni acasă.

Puișul mamei e slăbuță, *Un Vis* e confusă și nu ți recomandăm cultivarea și pe măi departe a astor-fel de poesiil. Scrie înainte!

E. Ch. în Cl. Versurile ce ne-ai trimis sunt toate înzestrate cu părțile bune și greșele caracteristice începutului: eternul sbucium de-a plămădi ceva nou, vênarea după idei de forță, dorul de-a «pluti în albastru». De altfel vom alege.

Decadent. — Loco. E drept, că Dta «o rupi cu trecutul», că ești «picant», decât «rupi» cum se cade și cu «forma» și cu «fondul» de pân' acum. Din cântecele D-tale dăm unul:

Pribegiriil mele tu ești
Far prevestitor de mal
Și 'n ilusiile mele
Tu joci rolul principal!

Îngeraș cu ochii albaștrii
Îngeraș cu părul blond,
Ești frumoasă și succasă
Și ca formă și ca fond!

Țicăi. De dragostile noastre ideale
De ochii-ți dulci și negrii ca păcatul
Ce măi știu spune pretinele tale!...
Și azi măi clocotește satul?
— Pe noi ne întrebî?...

Errata.

În numărul trecut s'au strecurat următoarele greșeli măi mari:

În loc de Babenf să se cetească Babeuf; în loc de demogratique, să se cetească democratique și în fine pag. 50 rîndul 5 din jos coloana a doua, măestrit în loc de măestrie.

Șef-redactor:

ALEXANDRU CIURĂ.

Editor:

Red.-resp.:

AUREL PAUL BĂNUȚIU.

OCTAVIAN GOGĂ.

REDACȚIA:

STRADA ZÖLDFA 11. III. 23.

ADMINISTRAȚIA:

VI., STRADA VÖRÖSMARTY 60a

A P A R E:

În 1 și 15 a fiecărei luni, după
stil ncu.
Prețul unui exemplar 40 bani.

ABONAMENTUL:

Pe 1 an 10 cor., pe jumătate
de an 5 cor.
Pentru străinătate 1 an 15 franci

